

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 7
2023

**Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет**

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 7

Рівне, 2023

інших, приймати важливі рішення та керувати процесом роботи. Ці навички допоможуть психологу бути ефективним керівником та розуміти, як краще співпрацювати зі своїми колегами.

Навички планування та організації також є важливими для психологів. Вони повинні бути здатні організовувати свій час та ресурси, керувати проектами та планувати свою роботу, щоб забезпечити ефективне та продуктивне виконання завдань.

Навички критичного мислення та аналітики також важливі для психологів, оскільки вони повинні бути здатні аналізувати дані та інформацію, що надходить від їхніх клієнтів та джерел зовнішньої інформації. Вони повинні бути здатні вирішувати проблеми та розробляти стратегії, які допоможуть клієнтам досягти своїх цілей.

Висновки. Таким чином, здійснивши аналіз праць ми можемо визначити, що Soft skills – це комплекс «гнучких умінь», що складаються із соціального, емоційного, когнітивного та управлінського компонентів. В цілому, soft skills є важливими навичками для психологів, які допоможуть їм бути більш ефективними та успішними в роботі зі своїми клієнтами, командами та власною практикою.

Рівень розвитку ваших Soft Skills прямо впливає на професійне становлення студента, та його подальший розвиток уже в професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Гайдученко Є. Емоційний інтелект. Режим доступу: URL: <https://l-a-b-a.com/lecture/show/99>.
2. Давидова В. Слухати, говорити і домовлятися: що таке soft skills і як їх розвивати. Режим доступу: <https://theoryandpractice.ru/post/11719-soft-skills>
3. Татаурщикова Д. Soft skills. Режим доступу: https://4brain.ru/blog/soft_skills/.
4. Шипілов В. Перелік навичок soft-skills та способи їх розвитку. Режим доступу: https://cfin.ru/management/people/dev_val/softskills.shtml.

УДК 316.647.82-057.87

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕЙДЖИЗМУ В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Чорноус Яна, здобувачка ОС «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія» (Практична психологія), 4 курс, РДГУ

Науковий керівник: Кулакова Л. М., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. У багатьох розвинутих західних суспільствах, зокрема в Україні, спостерігаються прояви дискримінації, упередженого ставлення, приниження людської гідності, стереотипи щодо різних вікових груп, які реалізуються на тлі негативної вікової стереотипізації (ейджизм).

Слід зауважити, що ейджизм є досить поширеним явищем у світі. Ейджизм виникає, коли вік використовується для поділу людей на певні категорії таким чином, що це шкодить їм, ставить у невідповідне положення, породжує несправедливість і підриває солідарність між поколіннями. До основних сфер розгортання ейджизма належать: соціально-економічна, психологічна та медична. З самого дитинства, і в міру дорослішання, людина зустрічається з ейджизмом стосовно себе і виявляє його до оточуючих в результаті підсвідомого прийняття панівних у суспільстві упереджень, негативних уявлень і стереотипів щодо людей різного віку.

Дослідженню причин виникнення ейджизма, пошуку ефективних стратегій його подолання присвячені розвідки вітчизняних і зарубіжних авторів: Р. Батлера, О. Березіної, О. Вашанової, О. Горецької, І. Лагутіної, Л. Магдисюк, Н. Паніної, Н. Печериці, І. Сахарук, А. Шамне, А. Cuddy, А. Traxler, S. Fiske, J. Settin, M. Hummert, T. Garstka, L.O'Brien, A. Greenwald, D. Mellott, S.Kwong, T.Sheree, R. Heller та інших.

У доробку науковців (М. Грмек, Н. Клименюк, Е. Россет, А. Imhof, С. Wulf та інші) обґрунтовано культурно-історичні форми ставлення до старості. Заслужують на увагу роботи (Т. Городова, М. Єлігулашвілі, М. Кухта, С. Пономарьов, Н. Сейко, О. Тополь, К. Познанська, І. Федорович та інші), в яких ейджизм аналізується як негативний та неприпустимий соціальний вияв.

Наразі, в наукових дискурсах відсутня усталена думка про природу ейджизма, його наслідки та детермінанти.

Ейджизм розглядається як вікова дискримінація в суспільно-політичному житті: оцінка молодих як некомпетентних чи наївних, а літніх людей як немічних і застряглих у минулому.

Попри суттєвий наробіток науковців у площині вікової дискримінації, недостатньо дослідженими залишаються особливості проявів ейджизма в середовищі студентів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування психологічних особливостей прояву ейджизму в студентській молоді.

Виклад основного матеріалу. Дефініцію «ейджизм» вперше було введено в науку директором Національного інституту старіння США доктором Р. Батлером (1969 рік) для позначення форми соціальної дискримінації людей за віковою ознакою, яка базується на соціальних уявленнях щодо можливостей та обмежень кожного віку. Науковець розглядає ейджизм як процес систематичної стереотипізації, упередженого ставлення, а також пряма чи непряма дискримінація людей старших вікових груп через їх похилий вік. Р. Батлер характеризує ейджизм завдяки комбінації трьох компонентів: когнітивного (негативні стереотипи старості та старіння), емоційного (упереджене ставлення до людей похилого віку) та поведінкового (дискримінаційні практики щодо людей похилого віку, що діють як на рівні соціальних інститутів, які закріплюють їх, так і в повсякденному житті) [6].

Ейджизм часто перетинається та взаємодіє з іншими формами стереотипів, упереджень і дискримінації, включаючи ейблізм, сексизм і расизм.

На відміну від інших форм дискримінації в суспільстві, в сприйнятті більшості населення дискримінаційні практики щодо літніх і молодих людей є соціальною нормою. При цьому проблеми, з якими зіштовхуються представники цих вікових груп, часто нівелюються, внаслідок чого ейджизм не усвідомлюється ні суб'єктами, ні об'єктами дискримінації.

Психологічний словник подає визначення поняття «ейджизм» (від англ. age – вік) як упереджене, негативне або образливе ставлення до людини через її вік, зневажливе відношення до літніх і старих людей [3, с. 88].

Ейджизм може бути інституціональним, міжособистісним або самонаправленим. Інституціональний ейджизм – це закони, правила, соціальні норми, політика та практика соціальних інститутів, які несправедливо обмежують можливості людей, систематично ставлять їх в невідгідне положення та завдають шкоди лише через їх вік. Міжособистісний ейджизм проявляється в ставленні між двома чи більше людьми, а самонаправлений ейджизм – це коли людина інтерналізує його, надає суб'єктивний характер і обертає його проти самої себе.

У контексті дослідження ейджизма вирізняють дві основні тенденції його прояву. Перша тенденція пов'язана з поширенням ейджизма на представників усіх вікових груп. У західній психології під категорією «ейджизм» розуміють дискримінацію людей за віком, що означає негативне або принижуюче ставлення до будь-якої вікової групи. Таким чином, ейджизм пронизує все життя людини.

Друга тенденція демонструє ейджизм як дещо, що асоціюється зі старими людьми, які становлять групу, наділену суспільною свідомістю негативними характеристиками. Наприклад, літніх людей часто називають «тягарем для держави», «марним баластом суспільства» тощо. В зв'язку з цим старі люди стають не такими шанованими, безперспективними, обмежуються їх можливості повноцінної участі в житті суспільства.

Зазначимо, що образ літніх людей як непотрібних і обтяжуючих суспільство негативно позначається на їхньому самопочутті, заважає сприймати їх диференційовано і

може призвести до негативних наслідків як для людей похилого віку, так і для молодого покоління та суспільства в цілому.

В умовах трансформації всіх сфер життя, науково-технічного поступу дистанція між молодими та літніми людьми помітно збільшується, віддаляючи їх один від одного. Це виявляється в таких аспектах, як різний рівень оволодіння інноваціями та нововведеннями, ставлення до досягнень сучасних технологій, прийняття змінених морально-етичних норм цими віковими групами.

Тож, вивчення особливостей прояву ейджизму в студентській молоді стає особливо актуальним.

Зазначимо, що молодь – це соціально-демографічна група, яка визначається сукупністю вікових характеристик (орієнтовно від 16 до 30 років), особливістю соціального становища та певних соціально-психологічних якостей. Студентство є складовою частиною цієї соціальної групи, що наділена всіма якостями, властивостями молоді. Водночас вона має свою специфіку, формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується своєрідними умовами життя, праці, побуту, особливою соціальною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи у суспільному виробництві, науці та культурі є головним і здебільшого єдиним заняттям.

У свідомості сучасних студентів сформувалися стійкі негативні вікові стереотипи щодо літніх людей. Досить часто студентство сприймає людину похилого віку як суб'єкта, який незадоволений не лише своїм життям, але й оточуючою соціальною реальністю. Він безпідставно критикує більшість подій та явищ, які відбуваються. Літні люди прагнуть нав'язати знання та ідеали, які опанували упродовж життя, часто послуговуються фразою «раніше було краще». Водночас сприймають молоде покоління як несерйозну та безвідповідальну частину населення.

Студенти звертають увагу на намагання старих людей створювати конфлікти у багатолюдних місцях, як-от: на пошті, в банку, в громадському транспорті, в медичних закладах тощо. На думку студентів, люди похилого віку не соромляться виказувати свою критичну позицію щодо молоді, приміром, коли сидять на лавочках біля житлових будинків.

Слід вказати, що ейджизм найчастіше проявляється в формі негативного ставлення до людей похилого віку. Студенти вважають, що це обумовлено низкою чинників:

- фізіологічні (повільне сприйняття інформації, проблеми з пам'яттю, труднощі пересування);
- психічні (недоумство, відсутність гнучкого мислення, загальмованість мислительних процесів);
- поведінкові (бурчання, утриманство, прагнення до дешевизни, перегляд ток-шоу, низькосортних серіалів).

Доводиться констатувати, що студенти часто демонструють спрощені, хибні та схематичні упередження та стереотипи щодо людей похилого віку.

У контексті сучасної філософії сприйняття старості як періоду життєвого циклу окремої людини має бути переосмислене ставлення до вікових стереотипів, умов і механізмів їх формування. При цьому будуть наповнюватися новим змістом образи, уявлення про молодий та зрілий вік, що є запорукою побудови конструктивного діалогу між поколіннями з врахуванням потреб суспільства. Відтак неабияке значення має формування в студентів уявлень про пенсійний вік як активний етап розвитку особистості. Важливо усвідомлювати, що кожна людина самотня, унікальна, а ейджизм спричинює поглиблення соціальної міжпоколінної дистанції.

Висновки. Можна дійти висновку, що для мінімізації проявів ейджизма потрібне нове розуміння процесу старіння серед усіх поколінь людей. Таке розуміння має ґрунтуватися на відмові від застарілого сприйняття людей похилого віку як тягара, використання їхніх знань, досвіду, потенціалу, прояв турботи про цих людей та надання їм необхідної допомоги. В студентів необхідно виховувати повагу до літніх людей, формувати установки, що саме вони є самими мудрими, співчутливими, дбайливими, добродушними. В кінцевому результаті

толерантне ставлення до старості та старіння слугує чинником стабілізації особистості, зумовлює її психічне благополуччя.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в дослідженні стану прояву ейджизму в студентів Рівненського державного гуманітарного університету.

Список використаних джерел

1. Березіна О. О. Ейджизм у суспільстві: проблеми пізнього віку. *Актуальні проблеми психології. Том VIII. Психологічна теорія і технологія навчання.* / за ред. С. Д. Максименка, М. Л. Смульсон. Київ: Міленіум, 2008. Вип. 5. С. 3-10. URL: <http://www.psychscience.com.ua/department/zbirnyk-2008> (дата звернення: 22.01.2023).
2. Печериця Н. М. Корекція ейджизму молоді як соціально-педагогічна проблема. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* 2018. №1 (315). С.101-109.
3. Психологічний словник /авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова / за ред. Н. А. Побірченко. Київ: Науковий світ, 2007. 336 с.
4. Магдисюк Л. І. Теоретико-емпіричні межі поняття ейджизму у психології. *Теоретичні і прикладні проблеми психології.* 2013. №3. С. 167-173.
5. Шамне А. В., Євпак Ю. І. Уявлення про старість і ставлення до неї в юнацькому віці. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія.* Том 9. № 5. 2018. С.78-85.
6. Butler R. N. Ageism: Another form of bigotry. *The Gerontologist.* 1969. Vol. 9. P. 243-246.

УДК 316.614.5:364.662

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВЗАЄМИН У СІМ'ЯХ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Шевчук Владислав, здобувач ОС «магістр»
спеціальності 053 «Психологія», 1 курс, РДГУ
Науковий керівник: Демянюк О. Б., старший викладач

Постановка проблеми. Важливу роль в особистісному розвитку дитини, відіграють відносини з близькими та дорослими. Наразі проблема дитячо-батьківських відносин як детермінанти становлення особистості дітей в умовах сім'ї набуває особливої актуальності, адже постає як одна із найважливіших складових збереження здоров'я української нації.

Дитячо-батьківські взаємини – складна соціальна і психологічна проблем, яка постійно перебуває у колі наукових пошуків і суспільної практики. Сім'я – перша соціальна група, в якій починається життєдіяльність індивіда, відбувається його подальша самореалізація, набуття особистісної зрілості. У Сімейному кодексі України чітко зазначається, що сім'я – це первинний і основний осередок суспільства [7].

Взаємини між батьками і дітьми складні у будь-якій родині – і благополучній, і проблемній. Інститут сім'ї в Україні перебуває у дуже складних соціальних умовах, спричинених воєнним станом, епідемією Covid-19, суттєвим зниженням благополуччя українських родин. Високими є ризики поширення деструктивних процесів у родинних відносинах, які негативно впливають на дітей [8].

Мета статті – вивчити соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських стосунків у сім'ях, що потрапили у складні життєві обставини.

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній науці накопичений значний теоретичний матеріал з проблеми сімейних взаємин. Їх вплив на формування дитячої особистості розглядався в працях, О. Вишневського, О. Духновича, Н. Лубенець, С. Русової, К. Ушинського. Експериментальний аналіз специфіки сімейних взаємостосунків проведений у дослідженнях А. Варги, Ю. Гіппенрейтер, В. Гарбузова, О. Захарова, Е. Ейдемільера, О. Сидоренко, Е.Юстицькіса та ін. Вітчизняними дослідниками проблематики виховного

ЗМІСТ

Артемук О. Вплив стресу на самопочуття людини та її життєдіяльність	3
Баранович І. Вікові особливості прояву страхів у дітей молодшого шкільного віку....	5
Басалига Т. Посттравматичний стресовий розлад у учасників збройних конфліктів...	7
Болюх Н. Вплив емоцій на психічне здоров'я особистості.....	10
Боровець А. Проблема розвитку особистості в молодшому шкільному віці.....	13
Боса-Мірявець М. Психологічна готовність майбутніх педагогів до професійної діяльності.....	16
Босий-Мірявець В. Комунікативна культура педагога: психологічний вимір.....	20
Бугайчук І. Психокорекція нейрофізіологічних зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.....	23
Гавін Б. Особливості прояву психологічного стресу у людини.....	25
Гонтаренко В. Механізми психологічного захисту дітей.....	28
Гончарук А. Психологічні особливості спілкування у підлітковому віці.....	30
Горбатюк О. Методичні аспекти профілактики девіантної поведінки підлітків	33
Гудовсек С., Павелків Р. Сутність поняття «безпека життєдіяльності» з точки зору психологічної науки.....	34
Дем'янюк В. Психологічний зміст емпатії в контексті морального розвитку молодшого школяра.....	37
Дивульська К., Юрчук О. Особливості роботи психолога у школі в умовах воєнного стану.....	40
Єфімова М. Психологічні особливості дітей вимушених переселенців.....	42
Загородський Д. Психологічні чинники прояву любові у подружніх парах.....	44
Каверіна Б. Особливості конфліктної поведінки у підлітковому віці.....	47
Климчук І. Психологічні особливості емоційної стійкості студентів у період кризи...	52
Ковальчук О., Аладько Т., Ковальчук С. Соціально-психологічні причини поширення алкоголізму в середовищі підлітків.....	55
Ковальчук О., Назарець Л. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти: недоліки та переваги.....	58
Коренко Д. Психологічні особливості поведінки обдарованих дітей.....	62
Корчака Ф., Корчакова Н. Вплив військової агресії на розвиток національної ідентичності української молоді	65
Котляр О. Психологічні особливості переживання самотності в юнацькому віці.....	66
Кривко М. Вплив сучасної іграшки на психічний розвиток дитини дошкільного віку.	68
Кулакова О. Використання інтерактивних платформ у навчанні іншомовної лексики	72
Курята Н. Вплив війни на життєстійкість українського студентства.....	75
Лаврук Л. Психологічні особливості міжкультурної адаптації переселенців у чужій країні.....	77
Мартюченко К. Креативність як фактор успішної самореалізації особистості.....	80
Мисько Є. Шкільна тривожність підлітків як соціально-психологічна проблема.....	83
Мотруніч І., Юрчук О. Використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дошкільників.....	86
Нікішина Д. Рефлексія як фактор подолання фрустраційних ставнів у студентів.....	88
Оборська А. Дослідження впливу арт терапії у процесі психологічної корекції девіантної поведінки поранених військовослужбовців під час реабілітації.....	92

Павелків В. Сучасні реалії та їх вплив на розвиток агресивної та деструктивної поведінки молоді.....	93
Парчук Т. Психологічна готовність молоді до сімейного життя.....	96
Подлящук О. Психологічні особливості прояву емоційного вигорання у педагогів....	97
Приступлюк С. Психокорекція агресивної поведінки підлітків засобами арттерапії...	101
Пшенична Л. Феномен харизми та його вплив на міжособистісну взаємодію.....	103
Ряба Л. Фактори формування самооцінки в підлітковому віці.....	106
Сабат Є. Особливості феномена прокрастинації у студентському середовищі.....	108
Семенюк В. Психологічний супровід дітей раннього віку із загальною затримкою мовленнєвого розвитку.....	111
Сизов С. Теоретичний аналіз психологічної реабілітації осіб з алкогольною залежністю.....	112
Стащук А. Особливості використання арт терапії в роботі з молодшими школярами..	113
Тарасюк Л. Музика як чинник впливу на психічний стан особистості.....	116
Тимчак С. Інформаційна гігієна під час війни.....	118
Ткачук О. Соціально-психологічні аспекти сугестивності як фактору узалежнених форм поведінки в юнацькому віці.....	120
Українець В. Віра дітей у Збройні Сили України.....	123
Федорович Р., Опанасюк І. Методи арттерапії як засіб корекції сімейних відносин.....	125
Холод Ю. Формування національної гідності дітей дошкільного віку як проблема дошкільної освіти.....	127
Хома О. Soft skills як феномен професійної компетентності сучасного психолога.....	129
Чорноус Я. Психологічні особливості прояву ейджизму в студентській молоді: теоретичний аспект.....	131
Шевчук В. Соціально-психологічні аспекти дитячо-батьківських взаємин у сім'ях, що перебувають у складних життєвих обставинах.....	134
Шепель Т. Проблема емоційного вигорання лікарів.....	137
Шишка А., Юрчук О. Адаптивне фізичне виховання як засіб корекції психомоторних порушень у дошкільників із заїкуватістю.....	139
Яковець О. Особливості процесу соціальної адаптації дітей з аутизмом.....	142
Якубовська М. Психологічні особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах.....	145
Яремчук Ю. Статистичні особливості виникнення захворюваності на ПТСР у військовослужбовців.....	149
Ярмошевич В. Експериментальне дослідження використання методу казкотерапії у роботі з дітьми в умовах війни.....	150